Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
DEANA SPIELMANNA
přednesené dne 1. srpna 2025 [1]

Věc C-313/25 PPU [Adrar] [i]

GB
proti
Minister van Asiel en Migratie

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (soud v Haagu zasedající v Roermondu, Nizozemsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Naléhavé řízení o předběžné otázce – Přistěhovalecká politika – Navracení státních příslušníků třetích zemí neoprávněně pobývajících v některém členském státě – Směrnice 2008/115/ES – Výkon rozhodnutí o navrácení – Článek 5 – Zásada nenavracení – Nejvlastnější zájem dítěte a rodinný život – Článek 15 – Zajištění za účelem vyhoštění – Kontrola dodržení podmínek zákonnosti tohoto zajištění“

Úvod

1. Dodržování zásady nenavracení, což je absolutní zásada, která odráží jednu ze základních hodnot Unie a jejích členů, jakož i zájmy uvedené v článku 5 směrnice 2008/115/ES [2], vyvolává citlivé otázky, pokud se od přijetí pravomocného rozhodnutí o navrácení změnila situace neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země. Tak je tomu zejména tehdy, pokud soud příslušný k přezkumu zákonnosti zajištění takového státního příslušníka uvede, že tato zásada a tyto zájmy nebyly předem uplatněny ani posouzeny v rámci řízení o navrácení.

2. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 5, čl. 13 odst. 1 a 2 a článku 15 směrnice 2008/115, které zaručují dodržování zásady nenavracení a určitých zájmů neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, účinnou soudní ochranu proti rozhodnutím týkajícím se navrácení, jakož i přísné podmínky a postupy týkající se přijetí opatření spojeného se zbavením osobní svobody.

3. Tuto žádost podal rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (soud v Haagu zasedající v Roermondu, Nizozemsko), v rámci sporu mezi GB a Minister van Asiel en Migratie (ministr pro azyl a migraci, Nizozemsko) (dále jen „ministr“), ohledně rozhodnutí ministra zajistit GB za účelem jeho vyhoštění na základě výkonu rozhodnutí o navrácení.

[1] – Původní jazyk: francouzština.

[i] Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádné ze zúčastněných stran.

[2] – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (Úř. věst. 2008, L 348, s. 98).

Právní rámec

Unijní právo

4. Článek 5 směrnice 2008/115, nadepsaný „Nenavracení, nejvlastnější zájem dítěte, rodinný život a zdravotní stav“, stanoví:

„Při provádění této směrnice členské státy náležitě zohlední

a) nejvlastnější zájem dítěte,

b) rodinný život a

c) zdravotní stav dotčeného státního příslušníka třetí země

a dodržují zásadu nenavracení.“

5. Článek 9 odst. 1 písm. a) této směrnice, nadepsaný „Odklad vyhoštění“, stanoví:

„1. Členské státy vyhoštění odloží,

a) pokud by jím byla porušena zásada nenavracení […]“

6. Článek 13 uvedené směrnice, nadepsaný „Prostředky právní nápravy“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Dotčený státní příslušník třetí země musí mít možnost využít účinný prostředek právní nápravy ve formě odvolání proti rozhodnutí týkajícímu se navrácení uvedenému v čl. 12 odst. 1 nebo návrhu na jeho přezkum příslušným soudním nebo správním orgánem nebo příslušným subjektem, jehož členové jsou nestranní a jejichž nezávislost je zaručena.

2. Orgán nebo subjekt uvedený v odstavci 1 musí mít pravomoc přezkoumávat rozhodnutí týkající se navrácení a uvedená v čl. 12 odst. 1, včetně možnosti dočasně pozastavit jejich výkon, jestliže nelze dočasné pozastavení uplatnit již podle vnitrostátních právních předpisů.“

7. Článek 15 téže směrnice, nadepsaný „Zajištění“, v odstavcích 1 až 5 stanoví:

„1. Nemohou-li být v konkrétním případě účinně uplatněna jiná dostatečně účinná, avšak mírnější donucovací opatření, mohou členské státy zajistit pouze státního příslušníka třetí země, o jehož navrácení probíhá řízení, za účelem přípravy návratu nebo výkonu vyhoštění, zejména v případě, že

a) hrozí nebezpečí skrývání se nebo

b) dotčený státní příslušník třetí země se vyhýbá přípravě návratu či uskutečňování vyhoštění nebo je jinak ztěžuje.

Jakékoli zajištění musí trvat co nejkratší dobu, a pouze dokud jsou s náležitou pečlivostí činěny úkony směřující k vyhoštění.

2. Zajištění nařizují správní nebo soudní orgány.

Zajištění se nařizuje písemně s uvedením věcných a právních důvodů.

Pokud zajištění nařídily správní orgány, členské státy

a) buď zajistí rychlý soudní přezkum zákonnosti zajištění, o kterém se rozhodne co nejdříve po začátku zajištění;

b) nebo dotčenému státnímu příslušníkovi třetí země zaručí právo zahájit rychlé soudní řízení ve věci přezkumu zákonnosti zajištění, ve kterém bude rozhodnuto co nejdříve po zahájení řízení. V takovém případě členské státy bezodkladně uvědomí dotčeného státního příslušníka třetí země o možnosti zahájit takové řízení.

Pokud je zajištění nezákonné, musí být dotčený státní příslušník třetí země okamžitě propuštěn.

3. V každém případě je zajištění přezkoumáváno v přiměřených časových odstupech na žádost dotčeného státního příslušníka třetí země nebo z moci úřední. V případě dlouhodobého zajištění podléhá tento přezkum soudnímu dohledu.

4. Ukáže-li se, že reálný předpoklad pro vyhoštění přestal z právních nebo jiných důvodů existovat nebo že přestaly existovat podmínky uvedené v odstavci 1, ztrácí zajištění odůvodnění a dotčená osoba musí být bezodkladně propuštěna.

5. Zajištění trvá, dokud trvají podmínky uvedené v odstavci 1 a dokud to je nezbytné pro zajištění úspěšného vyhoštění. Každý členský stát stanoví omezenou dobu trvání zajištění, jež nesmí přesáhnout dobu šesti měsíců.“

Nizozemské právo

8. Článek 59 odst. 1 písm. a) Vreemdelingenwet 2000 (zákon o cizincích) ze dne 23. listopadu 2000 (Stb. 2000, č. 495), ve znění použitelném na spor v původním řízení, zní:

„Vyžaduje-li to zájem veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti, může [ministr] zajistit neoprávněně pobývajícího cizího státního příslušníka za účelem jeho vyhoštění.“

Spor v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

9. Dne 11. září 2024 podal GB, který uvádí, že má alžírskou státní příslušnost, žádost o mezinárodní ochranu v Nizozemsku. Ke slyšení o důvodech této žádosti se nedostavil.

10. Rozhodnutím ze dne 7. října 2024 ministr tuto žádost zamítl a přijal rozhodnutí, které je rovněž rozhodnutím o navrácení (dále jen „rozhodnutí o navrácení“). Vzhledem k tomu, že GB nepodal opravný prostředek ve lhůtě stanovené za tímto účelem, nabylo rozhodnutí o navrácení právní moci, přičemž GB dobrovolně nesplnil povinnost navrácení, která z něj vyplývá.

11. Dne 26. března 2025 byl GB francouzskými orgány v souladu s nařízením (EU) č. 604/2013, tzv. „nařízení Dublin III“ [3], přemístěn do Nizozemska. GB byl poté zajištěn na základě článku 8 směrnice 2013/33/EU, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu [4].

12. Téhož dne podal GB v Nizozemsku následnou žádost o mezinárodní ochranu, která měla za následek odklad výkonu rozhodnutí o navrácení. Vyjádřil rovněž obavu, že v případě návratu do Alžírska mu hrozí vážné nebezpečí, že bude vystaven nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu. Dne 7. dubna 2025 byl GB vyslechnut k odůvodnění této žádosti a byl informován o záměru zamítnout uvedenou žádost jako zjevně neopodstatněnou. Dne 9. dubna 2025 ji GB před tím, než bylo rozhodnuto o jeho žádosti, vzal zpět. Přerušení výkonu rozhodnutí o navrácení tedy skončilo *ex lege*.

13. Dne 10. dubna 2025 bylo zajišťovací opatření, které bylo uloženo dne 26. března 2025 na základě článku 8 směrnice 2013/33, zrušeno. Na základě článku 15 směrnice 2008/115 však bylo vůči GB nařízeno jiné zajišťovací opatření za účelem jeho vyhoštění do Alžírska na základě výkonu rozhodnutí o navrácení. Při slyšení předcházejícím tomuto zajištění, které se konalo téhož dne, GB prohlásil, že se obává, že bude v případě návratu do Alžírska podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu, a že je otcem dítěte narozeného ve Francii dne 18. září 2024, o které chce pečovat.

14. Dne 16. dubna 2025 podal GB proti zajištění žalobu k rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (soud v Haagu zasedající v Roermondu), který je předkládajícím soudem.

15. Tento soud si klade otázku, zda podle unijního práva musí při přezkumu dodržení podmínek zákonnosti zajištění posoudit, případně i bez návrhu, zda zásada nenavracení, jakož i zájmy uvedené v článku 5 směrnice 2008/115 brání vyhoštění GB do Alžírska, pokud existují relevantní okolnosti a skutečnosti, které nastaly nebo vyšly najevo po přijetí rozhodnutí o navrácení, které nabylo právní moci.

16. Podle nizozemského práva a judikatury Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (oddělení Státní rady pro správní soudnictví, Nizozemsko) [5] je předkládajícímu soudu zakázáno takové posouzení provést. Jinak by tomu bylo pouze tehdy, pokud by proti rozhodnutí o navrácení byl podán samostatný opravný prostředek a přezkum zajištění a přezkum rozhodnutí o navrácení by proběhly v rámci stejného řízení.

17. Předkládající soud má přitom za to, že je jediným soudním orgánem, který může posoudit, zda je vyhoštění GB do Alžírska slučitelné se zásadou nenavracení a se zájmy uvedenými v článku 5 směrnice 2008/115.

18. V žádném okamžiku řízení totiž nebylo posouzeno, zda tato zásada a tyto zájmy brání vyhoštění GB. Takové posouzení zejména nebylo provedeno při přijetí rozhodnutí o navrácení, jelikož se GB nedostavil ke slyšení ohledně své žádosti o mezinárodní ochranu. Vzhledem k tomu, že nebyl podán žádný opravný prostředek proti rozhodnutí o navrácení, nebyla zákonnost tohoto rozhodnutí následně přezkoumána soudním orgánem.

[3] – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (Úř. věst. 2013, L 180, s. 31).

[4] – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 26. června 2013 (Úř. věst. 2013, L 180, s. 96).

[5] – Ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předkládající soud odkazuje na rozsudky Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (oddělení Státní rady pro správní soudnictví) č. 201904771/2/V3 ze dne 26. července 2023 (NL:RVS:2023:2829) a č. 202204434/1/V3 ze dne 12. prosince 2023 (NL:RVS:2023:4578).

19. Posouzení zásady nenavracení a zájmů uvedených v článku 5 směrnice 2008/115 nebylo provedeno ani při zajištění GB za účelem jeho vyhoštění, i když GB se při slyšení předcházejícím jeho zajištění dne 10. dubna 2025 v podstatě dovolával významné změny okolností, když vyjádřil obavu z nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu v případě navrácení do Alžírska, a tvrdil, že si přeje pečovat o své dítě.

20. Takové posouzení by nebylo možné provést ani v jiné fázi řízení. Nizozemská právní úprava totiž nestanoví pravidelné ověřování ani přezkum rozhodnutí o navrácení s ohledem na zásadu nenavracení nebo zájmy uvedené v článku 5 směrnice 2008/115, i když mezi přijetím tohoto rozhodnutí a jeho výkonem uplynula určitá doba. Jinak by tomu bylo pouze v případě, že by jako země návratu byla určena jiná třetí země nebo pokud by bylo přijato rozhodnutí na základě podání žádosti o mezinárodní ochranu nebo žádosti o povolení k pobytu podle vnitrostátního práva.

21. Nizozemská právní úprava nestanoví samostatný opravný prostředek proti výkonu rozhodnutí o navrácení, které nabylo právní moci. Neoprávněně pobývající státní příslušník třetí země může podat stížnost proti zamýšlenému a plánovanému „vyhoštění“ pouze poté, co mu bylo oznámeno datum a čas tohoto vyhoštění. Taková stížnost však neumožňuje zabránit zajištění, které by se ukázalo jako neodůvodněné. Navíc v souladu s judikaturou Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (oddělení Státní rady pro správní soudnictví) je tato situace možná pouze tehdy, „pokud by se situace v době fyzického vyhoštění natolik lišila od situace v době vydání rozhodnutí, z něhož vyplývá pravomoc k vyhoštění, že by již nebylo možné bez výhrad předpokládat zákonnost záměru skutečného vyhoštění“. Tato stížnost se kromě toho týká pouze podmínek výkonu rozhodnutí o navrácení a nevede k posouzení zásady nenavracení nebo zájmů uvedených v článku 5 směrnice 2008/115[6].

22. Zajištění za účelem vyhoštění by přitom nebylo odůvodněné a neodpovídalo by již svému účelu, pokud by k vyhoštění nemohlo dojít z důvodu zásady nenavracení nebo zájmů uvedených v článku 5 směrnice 2008/115. V takovém případě by v souladu s článkem 15 této směrnice musela být dotčená osoba okamžitě propuštěna. Před zajištěním státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění je tudíž třeba ověřit, zda je vyhoštění přípustné.

23. Předkládající soud tedy žádá Soudní dvůr, aby upřesnil, zda mu unijní právo ukládá povinnost provést posouzení zásady nenavracení a zájmů uvedených v článku 5 směrnice 2008/115.

24. V tomto ohledu předkládající soud tvrdí, že článek 5 této směrnice, jak je vykládán judikaturou Soudního dvora[7], ukládá všem příslušným vnitrostátním orgánům povinnost dodržovat zásadu nenavracení ve všech fázích řízení o navrácení. Zajištění státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění přitom představuje uplatnění uvedené směrnice a představuje „fázi řízení o navrácení“.

25. Kromě toho z čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2008/115, jakož i z judikatury Soudního dvora[8] vyplývá, že rozhodnutí o navrácení může existovat souběžně s odkladem vyhoštění, takže existence dříve přijatého, a případně pravomocného rozhodnutí o navrácení nebrání přezkumu slučitelnosti vyhoštění při výkonu tohoto rozhodnutí se zásadou nenavracení.

[6] – Rozsudek Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (oddělení Státní rady pro správní soudnictví) č. 201306899/1/V2 ze dne 12. června 2015 (NL:RVS:2015:1995).

[7] – Předkládající soud odkazuje zejména na rozsudek ze dne 17. října 2024, Ararat (C-156/23, dále jen „rozsudek Ararat“, EU:C:2024:892, bod 35).

[8] – Předkládající soud odkazuje na rozsudky ze dne 3. června 2021, Westerwaldkreis (C-546/19, dále jen „rozsudek Westerwaldkreis“, EU:C:2021:432); ze dne 22. listopadu 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – Konopí pro léčebné použití) (C-69/21, dále jen „rozsudek Vyhoštění – Konopí pro léčebné použití“, EU:C:2022:913), a Ararat.

26. Předkládající soud dodává, že právo na účinnou právní ochranu zakotvené v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a konkretizované v čl. 13 odst. 1 a 2 směrnice 2008/115 vyžaduje, aby soud, který má přezkoumat dodržení podmínek zákonnosti zajištění za účelem vyhoštění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země na základě výkonu rozhodnutí o navrácení, mohl ověřit, zda zásada nenavracení a zájmy uvedené v článku 5 této směrnice brání tomuto vyhoštění. Takový přístup by byl o to nezbytnější, pokud by neexistoval jiný účinný prostředek nápravy.

27. Za těchto podmínek se rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (soud v Haagu zasedající v Roermondu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být článek 5, čl. 13 odst. 1 a 2, jakož i článek 15 směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 6, čl. 19 odst. 2 a článkem 47 [Listiny] vykládány v tom smyslu, že soudní orgán je při zkoumání, zda byly dodrženy podmínky zákonnosti zajištění státního příslušníka třetí země vyplývající z unijního práva, povinen se ujistit, a to popřípadě i bez návrhu, že výkonu dříve vydaného rozhodnutí o navrácení, za účelem jehož výkonu byl státní příslušník třetí země zajištěn, nebrání zásada nenavracení?

2) Musí být článek 5, čl. 13 odst. 1 a 2, jakož i článek 15 směrnice 2008/115 ve spojení s články 6 a 7, čl. 24 odst. 2, jakož i článkem 47 [Listiny] vykládány v tom smyslu, že soudní orgán je při zkoumání, zda byly dodrženy podmínky zákonnosti zajištění státního příslušníka třetí země vyplývající z unijního práva, povinen se ujistit, a to popřípadě i bez návrhu, že výkonu dříve vydaného rozhodnutí o navrácení, za účelem jehož výkonu byl státní příslušník třetí země zajištěn, nebrání zájmy uvedené v článku 5 směrnice 2008/115?“

28. Předkládající soud požádal o projednání této žádosti v naléhavém řízení podle článku 107 jednacího řádu Soudního dvora.

29. Rozhodnutím ze dne 21. května 2025 Soudní dvůr této žádosti vyhověl.

30. Písemná vyjádření předložili nizozemská vláda, GB a Evropská komise. Tytéž zúčastněné strany rovněž přednesly ústní vyjádření na jednání, které se konalo dne 1. července 2025.

Analýza

Úvodní poznámky

31. Cílem směrnice 2008/115, jak vyplývá z bodů 2 a 11 jejího odůvodnění, je zavedení účinné politiky pro vyhošťování a dobrovolný návrat založené na společných normách pro navracení osob humánním způsobem a při plném respektování jejich lidských práv a důstojnosti [9].

32. Vzhledem k tomu, že státní příslušník třetí země, stejně jako státní příslušník v původním řízení, spadá do působnosti této směrnice, musí být vůči němu v zásadě uplatněny společné normy a postupy, které tato směrnice upravuje za účelem jeho navrácení, a to dokud nebude

[9] – Viz rozsudky ze dne 5. června 2014, Mahdi (C-146/14 PPU, dále jen „rozsudek Mahdi“, EU:C:2014:1320, bod 38); ze dne 19. června 2018, Gnandi (C-181/16, dále jen „rozsudek Gnandi“, EU:C:2018:465, bod 48), a Vyhoštění – Konopí pro léčebné použití (bod 88).

neoprávněnost jeho pobytu případně zhojena [10]. V tomto ohledu Soudní dvůr zdůraznil, že je-li zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země nařízeno za účelem vyhoštění, má pouze zajistit účinnost řízení o navrácení [11].

33. Vzhledem k tomu, že každé zajištění státního příslušníka třetí země představuje závažný zásah do práva na svobodu zakotveného v článku 6 Listiny, Soudní dvůr upřesnil, že pravomoc zajistit státní příslušníky třetích zemí přiznaná příslušným vnitrostátním orgánům je striktně omezena. Zajištění tak může být nařízeno nebo prodlouženo pouze v souladu s obecnými a abstraktními pravidly, která stanoví jeho podmínky a postupy, které jsou mimo jiné uvedeny v čl. 15 odst. 1, čl. 15 odst. 2 druhém pododstavci a čl. 15 odst. 4 až 6 směrnice 2008/115 [12].

34. V souladu s čl. 15 odst. 1 směrnice 2008/115 tak může být zbavení svobody, kterým je zajištění osoby za účelem vyhoštění, uloženo pouze za určitých věcných podmínek, které se týkají neexistence jiných, méně omezujících opatření, než je zajištění, jakož i případu, kdy toto vyhoštění může být ohroženo jednáním dotyčné osoby. Zajištění musí rovněž trvat co nejkratší dobu, a pouze dokud jsou s náležitou pečlivostí činěny úkony směřující k vyhoštění. Podle odstavců 3 a 4 tohoto ustanovení takové zbavení svobody podléhá přezkumu v přiměřených časových odstupech a je ukončeno, jestliže se ukáže, že reálný předpoklad pro vyhoštění přestal existovat, což je třeba chápat tak, že vyžaduje existenci skutečného předpokladu, že vyhoštění může být úspěšné s ohledem na maximální lhůty pro zbavení svobody stanovené v čl. 15 odst. 5 a 6 této směrnice, které jsou závazné pro všechny členské státy [13].

35. Pokud se ukáže, že věcné podmínky, které sloužily jako základ pro původní rozhodnutí o zajištění dotyčného státního příslušníka, nebyly nebo již nejsou splněny nebo že je dosaženo maximální doby zajištění, dotyčná osoba musí být – jak ostatně výslovně uvádí unijní normotvůrce v čl. 15 odst. 2 čtvrtém pododstavci a odst. 4 uvedené směrnice 2008/115 – okamžitě propuštěna [14].

36. Pokud jde o právo zajištěných státních příslušníků třetích zemí na účinnou soudní ochranu, společné normy Unie v oblasti soudní ochrany jsou uvedeny v čl. 15 odst. 2 třetím pododstavci směrnice 2008/115. Podle tohoto ustanovení, které představuje vyjádření práva na účinnou soudní ochranu zaručeného v článku 47 Listiny v dané oblasti, musí každý členský stát v případě, že zajištění bylo nařízeno správním orgánem, zajistit „rychlý“ soudní přezkum zákonnosti tohoto zajištění buď z moci úřední, nebo na žádost dotyčné osoby [15].

37. V rámci projednávané věci vyvstává s ohledem na skutečnosti obsažené ve spise konkrétně otázka, zda soud, který má přezkoumat zákonnost zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění na základě výkonu pravomocného rozhodnutí

[10] – Viz rozsudek Ararat (bod 33 a citovaná judikatura).

[11] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 6. října 2022, Politsei- ja Piirivalveamet (Zajištění – Nebezpečí spáchání trestného činu) (C-241/21, EU:C:2022:758, body 31 a 32 a citovaná judikatura), a ze dne 8. listopadu 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Přezkum zajištění z moci úřední) (C-704/20 a C-39/21, dále jen „rozsudek Přezkum zajištění z moci úřední“, EU:C:2022:858, bod 74).

[12] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 10. března 2022, Landkreis Gifhorn (C-519/20, EU:C:2022:178, bod 62); Přezkum zajištění z moci úřední (body 72, 73, 75 až 77 a citovaná judikatura) a rozsudek ze dne 4. října 2024, Bouskoura (C-387/24 PPU, EU:C:2024:868, body 41 až 45).

[13] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 28. dubna 2011, El Dridi (C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, bod 40), a Mahdi (bod 60), ve kterém Soudní dvůr odkazuje na rozsudek ze dne 30. listopadu 2009, Kadzoev (C-357/09 PPU, EU:C:2009:741, bod 65).

[14] – Viz rozsudky ze dne 30. listopadu 2009, Kadzoev (C-357/09 PPU, EU:C:2009:741, bod 60); Přezkum zajištění z moci úřední (bod 79), a ze dne 4. října 2024, Bouskoura (C-387/24 PPU, EU:C:2024:868, bod 44).

[15] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. května 2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU a C-925/19 PPU, dále jen „rozsudek Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság“, EU:C:2020:367, bod 289), a Přezkum zajištění z moci úřední (body 81 až 83 a citovaná judikatura).

o navrácení, může nebo musí posoudit, zda zásada nenavracení, jakož i zájmy uvedené v článku 5 směrnice 2008/115, konkrétně nejvlastnější zájem dítěte a rodinný život, brání tomuto vyhoštění, pokud bylo vůči tomuto státnímu příslušníkovi přijato pravomocné rozhodnutí o navrácení a zajištění bylo nařízeno správním orgánem, aniž by k nim bylo předtím přihlédnuto. V tomto pořadí se budu postupně zabývat oběma předběžnými otázkami položenými předkládajícím soudem.

K první otázce

38. Podstatou první předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být články 5 a 15 směrnice 2008/115 [16] ve spojení s článkem 6, čl. 19 odst. 2 a článkem 47 Listiny vykládány v tom smyslu, že soudní orgán, který má přezkoumat zákonnost zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění na základě výkonu pravomocného rozhodnutí o navrácení, je povinen se ujistit, a to popřípadě i bez návrhu, že zásada nenavracení nebrání tomuto vyhoštění, pokud tato zásada nebyla předtím zohledněna.

39. Především připomínám, že zásada nenavracení je základní zásadou zakotvenou v čl. 19 odst. 2 Listiny, podle kterého „[n]ikdo nesmí být vystěhován, vyhoštěn ani vydán do státu, v němž mu hrozí vážné nebezpečí, že by mohl být vystaven trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu“. Tato zásada souvisí rovněž s článkem 18 Listiny, který zakotvuje právo na azyl, jakož i s článkem 4 Listiny, který se týká zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu, a má absolutní povahu [17].

40. V rámci směrnice 2008/115 je zásada nenavracení zakotvena zejména v článku 5 poslední části věty této směrnice, který stanoví, že členské státy musí při provádění uvedené směrnice dodržovat zásadu nenavracení [18].

41. Dále je nutno uvést, že z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že s ohledem na cíl, který sleduje, nelze článek 5 směrnice 2008/115 vykládat restriktivně. Kromě toho má přímý účinek a jednotlivec se jej tedy může dovolávat a správní orgány a soudy členských států jej mohou aplikovat [19].

42. Konečně, pokud jde o důsledky, které je třeba vyvodit ze zásady nenavracení, jak je uvedena v článku 5 směrnice 2008/115, podotýkám, že Soudní dvůr měl při některých příležitostech za to, že tato zásada systematicky nebrání přijetí rozhodnutí o navrácení a případného rozhodnutí o vyhoštění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země [20], ale odůvodňuje *pouze odklad jeho vyhoštění* na základě výkonu rozhodnutí o navrácení, jak stanoví čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2008/115 [21].

[16] – Článek 13 směrnice 2008/115, nadepsaný „Prostředky právní nápravy“, stanoví právo na zvláštní opravný prostředek k soudu proti rozhodnutí týkajícímu se navrácení uvedenému v čl. 12 odst. 1 této směrnice. Posledně uvedené ustanovení přitom zmiňuje pouze rozhodnutí o navrácení, rozhodnutí o zákazu vstupu, jakož i rozhodnutí o vyhoštění. Na rozhodnutí o zajištění se tedy článek 13 uvedené směrnice nevztahuje.

[17] – V tomto smyslu viz rozsudky Vyhoštění – Konopí pro léčebné použití (bod 57); ze dne 6. července 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Uprchlík, který spáchal vážný zločin) (C-663/21, EU:C:2023:540, bod 36), a Ararat (body 35, 36, 49 a 50).

[18] – Zásada nenavracení je rovněž uvedena v čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2008/115, podle kterého členské státy musí odložit vyhoštění, pokud by jím byla porušena tato zásada.

[19] – V tomto smyslu viz rozsudky Vyhoštění – Konopí pro léčebné použití (bod 55), a Ararat (bod 35 a citovaná judikatura).

[20] – Viz rozsudek Gnandi (body 59 až 67).

[21] – Viz rozsudek Westerwaldkreis (body 58 a 59), v němž Soudní dvůr odkazuje na stanovisko generálního advokáta Priita Pikamäe ve věci Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:105, bod 87).

43. Soudní dvůr však rovněž uvedl, že v případě, že příslušný vnitrostátní orgán zamýšlí vydat rozhodnutí o navrácení, musí zejména dbát na dodržování zásady nenavracení [22]. V tomto ohledu Soudní dvůr upřesnil, že článek 5 směrnice 2008/115 ukládá příslušnému vnitrostátnímu orgánu povinnost dodržovat *ve všech fázích řízení o navrácení* zásadu nenavracení, takže tato ustanovení *brání* tomu, aby vůči státnímu příslušníkovi třetí země bylo vydáno *rozhodnutí o navrácení*, pokud je prokázáno, že jeho *vyhoštění* do země, do níž má být navrácen, je na základě zásady nenavracení *vyloučeno na dobu neurčitou* [23].

44. V nedávné době Soudní dvůr zopakoval, že dodržení zásady nenavracení musí být ověřeno *před výkonem* rozhodnutí o navrácení. V případě, že by příslušný vnitrostátní orgán po provedení uvedeného posouzení dospěl k závěru, že vyhoštění dotyčného státního příslušníka třetí země jej vystavuje vážnému nebezpečí trestu smrti, mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu, musí tento orgán toto *vyhoštění v* souladu s čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2008/115 *odložit, dokud takové nebezpečí trvá*. Soudní dvůr dodal, že dodržování této zásady je nutné *až do* okamžiku *soudního přezkumu tohoto výkonu* [24].

45. Za tímto účelem musí podle Soudního dvora členské státy umožnit dotyčným osobám dovolávat se jakékoli *změny okolností*, *která nastala po přijetí rozhodnutí o navrácení*, která by mohla mít *významný dopad* na posouzení jejich situace, zejména z hlediska článku 5 směrnice 2008/115 [25].

46. Soudní dvůr tak rozhodl, že pokud uplynutí určité doby vedlo ke změně okolností, musí vnitrostátní orgán před výkonem rozhodnutí o navrácení provést *aktualizované posouzení* rizik hrozících státnímu příslušníkovi třetí země, které je absolutně zakázáno článkem 4 a čl. 19 odst. 2 Listiny. Toto posouzení, *které musí být odlišné a nezávislé na posouzení provedeném v okamžiku přijetí tohoto rozhodnutí o navrácení*, musí vnitrostátnímu orgánu *umožnit, aby se s přihlédnutím ke každé změně okolností, jakož i ke všem novým skutečnostem případně uvedeným* tímto státním příslušníkem třetí země ujistil, že neexistují *závažné a prokazatelné důvody* se domnívat, že v případě návratu do třetí země by tam posledně uvedený byl vystaven skutečnému nebezpečí trestu smrti, mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení. Jedině takové aktualizované posouzení totiž umožňuje tomuto orgánu ujistit se o tom, že vyhoštění je v souladu s požadovanými zákonnými podmínkami, a zejména s požadavky stanovenými v článku 5 směrnice 2008/115 [26].

47. Kromě toho Soudní dvůr při rozhodování o povinnosti přezkoumat z moci úřední důvod vycházející z porušení unijních ustanovení v případě, že *soudní orgán přezkoumává zákonnost opatření spočívajícího v zajištění nařízeného správním orgánem*, uvedl, že soud musí být schopen *rozhodnout o každé relevantní skutkové a právní okolnosti* za účelem ověření této zákonnosti a zohlednit skutkové okolnosti a důkazy uplatněné správním orgánem, který nařídil původní

[22] – Viz rozsudky ze dne 11. prosince 2014, Boudjlida (C-249/13, EU:C:2014:2431, body 48 a 49), a Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (bod 118 a citovaná judikatura).

[23] – V tomto smyslu viz rozsudek Vyhoštění – Konopí pro léčebné použití (body 55, 56 a 59). Soudní dvůr měl v podstatě za to, že tomu tak je zejména v případě, kdy je zdravotní stav státního příslušníka zvlášť závažný a navrácení může samo o sobě pro dotyčnou osobu představovat skutečné nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny. Dodal však, že článek 7 Listiny nemůže členskému státu ukládat, aby upustil od přijetí rozhodnutí o navrácení nebo vyhošťovacího opatření vůči tomuto státnímu příslušníkovi pouze z důvodu nebezpečí zhoršení jeho zdravotního stavu v zemi, do které má být navrácen, pokud tyto podmínky nejsou splněny (body 60 až 71, 101 a 102). Viz rovněž rozsudek ze dne 6. července 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Uprchlík, který spáchal vážný zločin) (C-663/21, EU:C:2023:540, body 36 a 52), z něhož vyplývá, že dotyčný státní příslušník by byl v případě návratu do země původu vystaven nebezpečí mučení nebo smrti (bod 21).

[24] – V tomto smyslu viz rozsudek Ararat (body 38, 39 a 46, jakož i citovaná judikatura).

[25] – V tomto smyslu viz rozsudky Gnandi (bod 64) a Ararat (bod 37).

[26] – V tomto smyslu viz rozsudek Ararat (bod 38).

zajištění, jakož i veškeré důkazy a vyjádření, která mu dotyčná osoba případně předloží. Nadto musí být schopen zjistit si jakoukoliv jinou skutečnost relevantní pro rozhodnutí v případě, že to považuje za nutné. Za tímto účelem Soudní dvůr odkázal na význam práva na svobodu zaručeného v článku 6 Listiny, jakož i na závažnost zásahu do tohoto práva, kterým je zajištění, a na požadavek soudní ochrany na vysoké úrovni [27].

48. Z přehledu judikatury citované v bodech 42 až 44 tohoto stanoviska vyplývá, že článek 5 směrnice 2008/115 vyžaduje, aby členské státy dodržovaly zásadu nenavracení „ve všech fázích řízení“, a to až do vyhoštění, které spočívá ve „fyzickém dopravení dotčené osoby mimo území dotyčného členského státu“ [28]. Podle konkrétních okolností každé věci nebo podle fáze řízení, v níž se posuzuje skutečné a vážné nebezpečí, že by byl státní příslušník třetí země v případě navrácení vystaven trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu trestu nebo zacházení, bude zásada nenavracení bránit tomu, aby bylo vůči tomuto státnímu příslušníkovi vydáno rozhodnutí o navrácení, nebo případně odůvodní pouze odložení vyhoštění, dokud dané nebezpečí trvá.

49. V projednávané věci je nesporné, že vůči žalobci ve věci v původním řízení bylo vydáno rozhodnutí o navrácení, které bylo přijato dne 7. října 2024. Toto rozhodnutí nabylo právní moci a žádná skutečnost ve spise neumožňuje mít za to, že přijetí rozhodnutí o navrácení bylo protiprávní s ohledem na zásadu nenavracení, ačkoli vzhledem k tomu, že se žalobce nedostavil k výslechu, bylo toto rozhodnutí přijato, aniž bylo provedeno meritorní posouzení případného rozporu vyhoštění s touto zásadou. Spor v původním řízení se tedy týká dodržení zásady nenavracení a přezkumu soudu z moci úřední nikoli v souvislosti s přijetím rozhodnutí o navrácení, ale v souvislosti s jeho výkonem v rámci pokračování řízení o navrácení prostřednictvím zajištění dotčeného státního příslušníka.

50. Jak přitom vyplývá z bodů 45 až 47 tohoto stanoviska, povinnost přezkumu zásady nenavracení z moci úřední byla uznána, pokud vnitrostátní orgán zamýšlí přijmout rozhodnutí o navrácení nebo před výkonem rozhodnutí o navrácení, zejména v případě změny okolností, k níž došlo po přijetí tohoto rozhodnutí o navrácení, která může mít významný dopad na posouzení situace dotyčného státního příslušníka, jakož i v případě, že soudní orgán přezkoumává podmínky zákonnosti opatření spočívajícího v zajištění nařízeného správním orgánem během řízení o navrácení.

51. Tak je tomu i ve fázi řízení o navrácení týkajícího se přezkumu zákonnosti zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země soudním orgánem nařízeného za účelem vyhoštění tohoto státního příslušníka na základě výkonu rozhodnutí o navrácení.

52. Navíc v projednávané věci kromě toho, že zásada nenavracení nebyla předmětem předchozího posouzení ze strany příslušného vnitrostátního orgánu, který přijal rozhodnutí o navrácení, ani ze strany správního orgánu, který nařídil zajištění, předkládající soud uvedl, že neexistuje žádný jiný účinný opravný prostředek k soudu, na jehož základě by mohla být zohledněna aktualizovaná situace státního příslušníka.

[27] – V tomto smyslu viz rozsudek Přezkum zajištění z moci úřední (body 87 a 88). Podotýkám, že v této věci Soudní dvůr kromě toho uvedl, že striktní rámec pro zajištění a trvání opatření spočívajícího v zajištění stanovený unijním normotvůrcem totiž vede k situaci, která se nepodobá ve všech ohledech správnímu řízení, ve kterém jsou iniciativa a vymezení sporu ponechány na účastnících řízení (bod 92 tohoto rozsudku). Viz rovněž stanovisko generálního advokáta J. Richarda de la Tour ve věci Ararat (C-156/23, EU:C:2024:413, bod 45).

[28] – Viz čl. 3 bod 5 směrnice 2008/115; viz rovněž stanovisko generálního advokáta J. Richarda de la Tour ve věci Ararat (C-156/23, EU:C:2024:413, bod 36).

53. Za těchto okolností mě skutečnost, že GB se dovolával nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení v případě navrácení do Alžírska, vede k závěru, že soudní orgán příslušný k přezkumu zákonnosti zajištění v rámci výkonu rozhodnutí o navrácení musí v této fázi řízení, případně i bez návrhu, ověřit, zda GB může být vystaven takovému nebezpečí v případě návratu do země, do níž má být navrácen.

54. Soudní ochrana zaručená článkem 47 Listiny by totiž nebyla účinná ani úplná, kdyby vnitrostátní soud nebyl povinen i bez návrhu konstatovat, že zásada nenavracení nebyla dodržena, pokud by *skutečnosti obsažené ve spise, se kterými byl seznámen* a jak byly *doplněny nebo objasněny během před ním probíhajícího kontradiktorního řízení*, nasvědčovaly tomu, že rozhodnutí o navrácení je založeno na *neaktuálním posouzení* rizik jednání zakázaného touto zásadou, kterým by byl vystaven dotčený státní příslušník třetí země, pokud by se měl vrátit do dotčené třetí země [29].

55. Domnívám se však, že je nezbytné upřesnit, že orgán pověřený přezkumem zákonnosti zajištění nemusí nutně posuzovat zákonnost dříve přijatého rozhodnutí o navrácení, které mohlo být platně přijato příslušným vnitrostátním orgánem a stalo se pravomocným, ani nahrazovat rozhodnutí tohoto orgánu svým vlastním rozhodnutím [30]. Podrobnosti týkající se rozsahu přezkumu soudu pověřeného přezkoumáním zákonnosti zajištění spadají v zásadě do procesní autonomie členských států, stejně jako určení vnitrostátních orgánů příslušných k posouzení rizik spojených s vyhoštěním [31]. V Nizozemsku se však soudní orgán příslušný k přijetí nebo přezkumu rozhodnutí o navrácení liší od orgánu přezkoumávajícího zákonnost zajištění. Tento posledně uvedený orgán není příslušný k přezkoumání nebo kontrole zákonnosti rozhodnutí o navrácení a může pouze konstatovat existenci takového rozhodnutí.

56. Nizozemská vláda na jednání upřesnila, že soud pověřený přezkumem zákonnosti zajištění musí zejména ověřit, zda existuje reálný předpoklad pro vyhoštění v souladu s čl. 15 odst. 4 směrnice 2008/115, což zahrnuje i přezkum toho, zda orgán, který nařídil zajišťovací opatření, „dostatečně zohlednil“ zásadu nenavracení, „řádně posoudil“ prohlášení státního příslušníka za tímto účelem nebo „tuto okolnost“ náležitě „zvážil“. Nizozemská vláda však dodala, že takový přezkum je omezený a že pouze správní orgán příslušný k rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu může provést úplné posouzení situace dotčeného státního příslušníka, a to i s ohledem na zásadu nenavracení. Pokud tedy takový přezkum nebyl proveden tímto správním orgánem, není na soudu, aby tento přezkum provedl poprvé, ale na státním příslušníkovi, aby podal novou žádost o mezinárodní ochranu. Nizozemská vláda se navíc domnívá, že samostatný a specifický opravný prostředek, který může dotyčný státní příslušník podat v případě, že je fakticky stanoveno jeho vyhoštění, zajišťuje dostatečnou soudní ochranu.

57. Na rozdíl od toho, co naznačuje nizozemská vláda, nelze však od dotčeného státního příslušníka vyžadovat, aby podal další žádost o mezinárodní ochranu, aby mu bylo zaručeno plné dodržení zásady nenavracení ve smyslu článku 5 směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 19 odst. 2 Listiny [32]. Stejně tak nelze od něj očekávat, že podá stížnost proti „fyzickému vyhoštění“,

[29] – V tomto smyslu viz rozsudky Přezkum zajištění z moci úřední (bod 88) a Ararat (bod 50 a citovaná judikatura).

[30] – Jinak by tomu bylo, kdyby se jednalo o to, aby soudní orgán nahradil svým vlastním rozhodnutím rozhodnutí správního orgánu, který nařídil zajištění, nebo v případě prodloužení zajištění rozhodnutí orgánu, který nařídil počáteční zajištění [viz rozsudky Mahdi (bod 62), a Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (bod 293)].

[31] – Obdobně viz rozsudek Mahdi (bod 50); viz rovněž stanovisko generálního advokáta J. Richarda de la Tour ve spojených věcech Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Přezkum zajištění z moci úřední) (C-704/20 a C-39/21, EU:C:2022:489, body 73 až 76), jakož i ve věci Ararat (C-156/23, EU:C:2024:413, bod 52).

[32] – V tomto smyslu viz rozsudek Ararat (body 40 a 41).

které lze vykonat až po sdělení data a času vyhoštění a které nevede systematicky k posouzení zásady nenavracení a neumožňuje zabránit zajištění, které by se mohlo ukázat jako neodůvodněné, jak uvádí předkládající soud.

58. Má-li tedy soudní orgán rozhodnout o zákonnosti zajištění, je třeba mu v tomto ohledu přiznat plný a úplný přezkum. I když se v této fázi nejedná o přezkum zákonnosti rozhodnutí o navrácení, které se stalo pravomocným, soud pověřený přezkumem zákonnosti zajištění musí mít možnost provést úplné a aktualizované posouzení situace státního příslušníka a rizik v případě navrácení z hlediska zásady nenavracení, pokud tato zásada nebyla nikdy předtím zohledněna. To platí tím spíše v případě změny okolností, ke které došlo po přijetí rozhodnutí o navrácení, jež může mít významný dopad na posouzení situace dotyčného státního příslušníka ve světle zásady nenavracení.

59. Dodávám, že pokud by po posouzení aktualizované situace dotyčného státního příslušníka soudní orgán pověřený přezkumem zákonnosti zajištění dospěl k závěru, že vyhoštění tohoto státního příslušníka jej vystavuje vážnému nebezpečí, že bude vystaven nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu, měl by tento orgán v souladu s čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2008/115 vyhoštění odložit, dokud takové nebezpečí trvá, jak vyplývá z judikatury citované v bodech 42 a 44 tohoto stanoviska.

60. Ze směrnice 2008/115 ani z judikatury Soudního dvora však nevyplývá, že v případě odkladu vyhoštění musí být neoprávněně pobývající státní příslušník třetí země okamžitě propuštěn, jelikož vyhoštění může být odloženo, dokud dotčené nebezpečí trvá. Kromě toho ne každý odklad vyhoštění je takové povahy, že by opatření spočívající v zajištění bylo systematicky protiprávní. Je možné, že v závislosti na okolnostech příslušné orgány zvažují provedení vyhoštění v pozdější fázi, zejména pokud se důvody, pro které zásada nenavracení brání současnému vyhoštění, ukáží jako dočasné [33].

61. Zdůrazňuji však, že pokud je dotčená osoba zajištěna na základě směrnice 2008/115, zásada nenavracení se uplatní zcela striktně, přičemž musejí být dodržována pravidla a záruky stanovené uvedenou směrnicí, včetně maximální délky zajištění, která je závazná pro všechny členské státy. Podotýkám, že odložení vyhoštění z důvodu zásady nenavracení nepatří mezi důvody, pro které může být zajištění prodlouženo na dobu přesahující šest měsíců podle čl. 15 odst. 5 a 6 směrnice 2008/115.

62. Má-li tedy soudní orgán v závislosti na konkrétních okolnostech věci a po přezkumu aktualizované situace dotyčného státního příslušníka za to, že jeho vyhoštění do země, do níž má být navrácen, je na základě zásady nenavracení vyloučeno na neurčitou dobu, takže nelze mít za to, že jsou stále činěny úkony směřující k vyhoštění, nebo že neexistuje reálný předpoklad pro to, že může dojít k úspěšnému vyhoštění s ohledem na maximální lhůty stanovené směrnicí 2008/115, zajištění již není odůvodněné a tento státní příslušník bude muset být okamžitě propuštěn.

63. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr na první předběžnou otázku odpověděl tak, že články 5 a 15 směrnice 2008/115 ve spojení s článkem 6, čl. 19 odst. 2 a článkem 47 Listiny musí být vykládány v tom smyslu, že soudní orgán, který má přezkoumat zákonnost zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění na základě výkonu pravomocného rozhodnutí o navrácení, je povinen se ujistit, a to popřípadě i bez návrhu, že zásada nenavracení nebrání tomuto vyhoštění, pokud tato zásada nebyla předtím zohledněna,

[33] – Může se jednat například o případ odpůrce současného politického režimu v jeho zemi, pokud se chystá změna tohoto režimu.

a to tím spíše v případě změny okolností, ke které došlo po přijetí rozhodnutí o navrácení, jež může mít významný dopad na posouzení situace dotyčného státního příslušníka ve světle zásady nenavracení.

Ke druhé otázce

64. Podstatou druhé předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být články 5 a 15 směrnice 2008/115 [34] ve spojení s články 6, 7, čl. 24 odst. 2 a článkem 47 Listiny vykládány v tom smyslu, že soudní orgán, který má přezkoumat zákonnost zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění na základě výkonu pravomocného rozhodnutí o navrácení, je povinen se ujistit, a to popřípadě i bez návrhu, že rodinný život a nejvlastnější zájem dítěte, jak jsou uvedeny v článku 5 směrnice 2008/115, nebrání tomuto vyhoštění, pokud k nim nebylo předtím přihlédnuto.

65. Připomínám, že členské státy jsou při uplatňování směrnice 2008/115, a to i v případě, že mají v úmyslu přijmout rozhodnutí o navrácení nebo rozhodnutí o vyhoštění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země, povinny respektovat základní práva, která jsou tomuto státnímu příslušníkovi přiznána Listinou.

66. To platí zejména pro právo na respektování soukromého a rodinného života, jak je zaručeno v článku 7 Listiny, kterého se může dovolávat neoprávněně pobývající státní příslušník třetího státu, který je otcem nezletilého dítěte, a který musí být vykládán ve spojení s čl. 24 odst. 2 Listiny, který stanoví, že prvořadým hlediskem při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být nejvlastnější zájem dítěte [35]. Na rozdíl od ochrany před jakýmkoli nelidským a ponižujícím zacházením, která je zakotvena v článku 4 Listiny, nejsou práva zaručená v článcích 7 a 24 Listiny absolutní [36].

67. Kromě toho z čl. 5 písm. a) a b) směrnice 2008/115 vyplývá, že členské státy musí při provádění této směrnice náležitě zohlednit nejvlastnější zájem dítěte a rodinný život. Toto ustanovení představuje obecné pravidlo, které nelze vykládat restriktivně a provádí do oblasti působnosti uvedené směrnice povinnost stanovenou v článcích 7 a 24 Listiny. Soudní dvůr tak rozhodl, že ve spojení s článkem 24 Listiny musí být článek 5 směrnice 2008/115 vykládán v tom smyslu, že členské státy jsou povinny *ve všech fázích řízení* před přijetím takového rozhodnutí, jako je rozhodnutí o navrácení, náležitě zohlednit nejlepší zájem dítěte, případně spojené se zákazem vstupu, které mají pro tohoto nezletilého významné důsledky, a to i v případě, že adresátem tohoto rozhodnutí není nezletilý, ale jeden z jeho rodičů [37]. Soudní dvůr dodal, že totéž platí pro vyhošťovací opatření, které nelze přijmout, pokud porušuje rodinný život a právo na soukromý život dotčeného státního příslušníka [38].

[34] – Jak je uvedeno v poznámce pod čarou 16 tohoto stanoviska, na otázky týkající se zákonnosti zajištění, které vyvstávají ve věci v původním řízení, se článek 13 směrnice 2008/115 nevztahuje.

[35] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. ledna 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Navrácení nezletilé osoby bez doprovodu) (C-441/19, EU:C:2021:9, bod 45), a ze dne 11. března 2021, État belge (Navrácení rodiče nezletilé osoby) (C-112/20, dále jen „rozsudek Navrácení rodiče nezletilé osoby“, EU:C:2021:197, body 36 a 41).

[36] – Viz rozsudek ze dne 22. února 2022, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Celistvost rodiny – Již přiznaná ochrana) (C-483/20, EU:C:2022:103, bod 36).

[37] – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 8. května 2018, K. A. a další („Slučování rodin v Belgii“) (C-82/16, dále jen „rozsudek Slučování rodin v Belgii“, EU:C:2018:308, bod 104); ze dne 14. ledna 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Navrácení nezletilé osoby bez doprovodu) (C-441/19, EU:C:2021:9, bod 44); Navrácení rodiče nezletilé osoby (body 31 až 43), a ze dne 27. dubna 2023, M. D. (Zákaz vstupu do Maďarska) (C-528/21, EU:C:2023:341, body 89 až 91).

[38] – V tomto smyslu viz rozsudek Vyhoštění – Konopí pro léčebné použití (body 91 a 92).

68. Z této judikatury vyplývá, že článek 5 směrnice 2008/115 brání tomu, aby bylo vůči státnímu příslušníkovi třetí země přijato rozhodnutí o navrácení, aniž byl předtím zohledněn jeho rodinný život a nejvlastnější zájem jeho nezletilého dítěte, a dále že úvahy související s nejvlastnějším zájmem dítěte mohou případně vést soudní orgán k tomu, aby upustil od výkonu vyhoštění.

69. Podle mého názoru tedy musí být možné zohlednit i úvahy související s nejvlastnějším zájmem dítěte ve fázi přezkumu legality opatření spočívajícího v zajištění, které bylo nařízeno za účelem vyhoštění, pokud tento zájem nebyl předmětem předchozího přezkumu v průběhu řízení o navrácení a neexistuje žádný jiný účinný prostředek nápravy.

70. Dodávám, že Soudní dvůr měl příležitost upřesnit některé relevantní skutečnosti, které je třeba zohlednit při posuzování rizika, že dotyčné dítě bude muset opustit území Unie, pokud by jeho rodič, který je státním příslušníkem třetí země, byl nucen k navrácení. Je tedy třeba vzít v úvahu otázku, který rodič má dítě skutečně ve své péči, a zda mezi dítětem a rodičem, který je státním příslušníkem třetí země, existuje vztah skutečné závislosti, zda se o toto dítě z právního, finančního nebo citového hlediska stará rodič, který je státním příslušníkem třetí země, nebo zda druhý rodič dítěte je skutečně schopen – a připraven – sám vykonávat každodenní a skutečnou péči o dítě. Takové závěry musí být totiž učiněny při zohlednění všech okolností daného případu, zejména věku dítěte, jeho fyzického a emočního vývoje, míry jeho citové vazby jak na rodiče, který je občanem Unie, tak na rodiče, který je státním příslušníkem třetí země, jakož i rizika, že by odloučení od posledně uvedeného rodiče ohrozilo psychickou rovnováhu tohoto dítěte. Soudní dvůr však dodal, že pouhé hospodářské důvody nebo vůle zachovat rodinnou jednotu na území Unie nestačí, stejně jako existence rodinného vztahu, ať už biologické či právní povahy [39].

71. Soudní dvůr již kromě toho rozhodl, že dotčená osoba je povinna loajálně spolupracovat s příslušným vnitrostátním orgánem, což jí ukládá povinnost poskytnout uvedenému orgánu všechny relevantní informace o své osobní a rodinné situaci, a případně jej co nejdříve informovat o jakékoliv relevantní změně svého rodinného života. Právo státního příslušníka třetí země, aby byl zohledněn vývoj jeho rodinné situace, nemůže být totiž využíváno pro neomezené znovuotevírání nebo prodlužování správního řízení [40].

72. V projednávané věci ze skutečností uvedených ve spise vyplývá, že dítě, o němž státní příslušník třetí země tvrdí, že je jeho otcem, se narodilo dne 18. září 2024, že dne 11. září 2024 podal tento státní příslušník žádost o mezinárodní ochranu a že se nedostavil k jednání o důvodech této žádosti. Rozhodnutí o navrácení bylo přijato dne 7. října 2024 a uvedený státní příslušník proti tomuto rozhodnutí nepodal žádný opravný prostředek.

73. Pokud se příslušný vnitrostátní orgán, který přijal rozhodnutí o navrácení, nemohl zabývat otázkou nejvlastnějšího zájmu dítěte nebo rodinného života dotyčného státního příslušníka, nevyplývá to tedy ze změny skutkových okolností, jelikož se dítě narodilo před přijetím rozhodnutí o navrácení, ale ze skutečnosti, že se tento státní příslušník nedostavil k jednání o důvodech své žádosti o mezinárodní ochranu a nepodal opravný prostředek proti rozhodnutí o navrácení. Pouhé dovolávání se již existujících skutkových okolností v pozdější fázi řízení nemůže samo o sobě představovat změnu okolností.

[39] – V tomto smyslu viz rozsudky Slučování rodin v Belgii (body 70 až 75 a citovaná judikatura) a Navrácení rodiče nezletilé osoby (body 26 a 27, jakož i citovaná judikatura).

[40] – V tomto smyslu viz rozsudek Slučování rodin v Belgii (body 103 a 105). S ohledem na zvláštní okolnosti této věci měl Soudní dvůr za to, že pokud bylo vůči státnímu příslušníkovi třetí země již vydáno rozhodnutí o navrácení, a za předpokladu, že v průběhu tohoto prvního řízení mohl uplatnit okolnosti svého rodinného života, které již v té době existovaly a na kterých zakládá svou žádost o povolení k pobytu za účelem sloučení rodiny, nelze vytýkat příslušnému vnitrostátnímu orgánu, že v průběhu později zahájeného řízení o navrácení k uvedeným okolnostem, které měl dotčený uplatnit v dřívější fázi řízení, nepřihlížel (body 106 a 107 tohoto rozsudku).

74. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud nelze mít za to, že dotyčný státní příslušník nesplnil svou povinnost loajální spolupráce, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu s ohledem na okolnosti projednávané věci, s ohledem na význam, který unijní právo přikládá zohlednění nejvlastnějšího zájmu dětí, mám za to, že před vyhoštěním tohoto státního příslušníka musí být možné posoudit nejvlastnější zájem dítěte a rodinný život státního příslušníka. Soud příslušný k přezkumu zákonnosti zajištění tedy musí mít možnost přezkoumat, zda tyto zájmy nebrání vyhoštění.

75. Za tímto účelem bude zejména povinen ověřit důkazy prokazující, že dotyčný státní příslušník je otcem dítěte, s nímž existuje vztah závislosti, který by vedl k tomu, že by dítě bylo nuceno doprovázet dotyčného státního příslušníka třetího státu a opustit území Unie, a zohlednit skutečnost, že dítě již má rodiče, jemuž bylo uděleno povolení k pobytu v členském státě Unie [41]. Případně může být vyhoštění odloženo, aby se zabránilo situaci, která by mohla ohrozit základní práva dítěte, nebo dokonce musí být dotyčný státní příslušník propuštěn na svobodu.

76. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr odpověděl na druhou předběžnou otázku tak, že články 5 a 15 směrnice 2008/115 ve spojení s články 6 a 7, čl. 24 odst. 2 a článkem 47 Listiny musí být vykládány v tom smyslu, že soudní orgán, který má přezkoumat zákonnost zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění na základě výkonu pravomocného rozhodnutí o navrácení, je povinen se ujistit, a to popřípadě i bez návrhu, že rodinný život a nejvlastnější zájem dítěte, jak jsou uvedeny v článku 5 směrnice 2008/115, nebrání tomuto vyhoštění, pokud k nim nebylo předtím přihlédnuto a pokud nelze mít za to, že dotyčný státní příslušník porušil svou povinnost loajální spolupráce, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu s ohledem na okolnosti projednávané věci.

Závěry

77. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžné otázky položené rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond (soud v Haagu zasedající v Roermondu, Nizozemsko) odpověděl následovně:

„1) Články 5 a 15 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí ve spojení s článkem 6, čl. 19 odst. 2 a článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie

musí být vykládány v tom smyslu, že

soudní orgán, který má přezkoumat zákonnost zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění na základě výkonu pravomocného rozhodnutí o navrácení, je povinen se ujistit, a to popřípadě i bez návrhu, že zásada nenavracení nebrání tomuto vyhoštění, pokud tato zásada nebyla předtím zohledněna, a to tím spíše v případě změny okolností, ke které došlo po přijetí rozhodnutí o navrácení, jež může mít významný dopad na posouzení situace dotyčného státního příslušníka ve světle zásady nenavracení.

2) Články 5 a 15 směrnice 2008/115 ve spojení s články 6 a 7, čl. 24 odst. 2 a článkem 47 Listiny základních práv

musí být vykládány v tom smyslu, že

[41] – Předkládající soud uvádí, že žalobce prohlásil, že jeho bývalá družka a jeho dítě mají povolení k pobytu ve Francii.

soudní orgán, který má přezkoumat zákonnost zajištění neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země za účelem jeho vyhoštění na základě výkonu pravomocného rozhodnutí o navrácení, je povinen se ujistit, a to popřípadě i bez návrhu, že rodinný život a nejvlastnější zájem dítěte, jak jsou uvedeny v článku 5 směrnice 2008/115, nebrání tomuto vyhoštění, pokud k nim nebylo předtím přihlédnuto a pokud nelze mít za to, že dotyčný státní příslušník porušil svou povinnost loajální spolupráce, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu s ohledem na okolnosti projednávané věci.“